Ч. 36. (10.711). Львів, пятниця 19. лютого 1926. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10, II. пов. Конто почт. щад. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло" Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передпол. Рукописи не звертаються.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зл. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 СОТ.

Інтерпеляція посла С. Хруцького і тов. з Українського Клюбу до панів міністрів справ внутрішніх і справедливости в справі конфіскати „Діла" ч. 26. (10.791) з 5. лютого 1926.

В щоденнику „Діло" ч. 26. (10.791) з дня 5. лютого 1926 р. львівська прокуратура сконфіскувала в цілости статтю „За українську землю" такого змісту:

За українську землю.

Хіба нема нікого в українській громадянстві — за виїмком горстки звичайних запроданців — що не здавав би собі справи з далекосяглости наслідків недавно ухваленого закону про парцеляцію і кольонізацію. Величезний, все зростаючий голод землі на українській національній території під Польщею зовсім не зворушує нинішних польських можновладців. Голос українського селянства, його домагання, висловлені на десятках віч, його крик: землі і хліба! — не доходять там, де куються парцеляційно-кольонізаційні пляни.

Авторам і сподвижчикам в меншій мірі парцеляції, а в більшій кольонізації, не йде про доцільне пересунення права власности на землю, про створення дрібних життєздатних земельних варстатів праці, про заспокоєння земельного голоду місцевого хліборобського населення, тільки про кольонізацію української національної території чужим, в даному випадку польським елементом. Не економіка грає тут рішаючу ролю, але політика. Не земля селянам на доповнення карловатих господарств, не вирівнання малоземелля й заспокоєння безземелля місцевого населення, але земля Полякам, звідки вони не походилиб, насадження — замісць одного сяк-так культурного земельного власника — кільканацять чи кількадесять некультурних, бруальних проходимців. Не задоволення тубильного населення, але затертя етнографічного й національного характеру української національної території, перетворення її в мішану, а опісля польську область.

Ось головна мета польського земельного закону. Змагаючи до осягнення цеї мети, польське законодатне тіло, яке знає, що мало котрі закони є справді шановані, спершу для людського ока прийняло було постанову:

„Парцельовані простори повинні бути перш усього ужиті на доповнення карловатих господарств околичних сіл (pobliskich wsi)".

Одначе польський сенат прийшов до пересвідчення, що цей фіговий листок є зовсім зайвий, що краще зразу вбити всякі надії „меншостевого" населення на землю, і тому скреслив слова „околичних сіл". Доцільність цеї поправки признав і сойм, бо переврішаючи сенатські поправки, вдержав вагу кольонізаційної поправки. Таким чином замісць критого осадництва й кольонізації, маємо наскрізь явне, законне.

Польський парцеляційно-кольонізаційний плян — якщо можна про такий говорити — є розрахований на десять літ. Таким чином бажається, з огляду на можливі несподіванки в будуччині, зліквідувати велику земельну власність в користь польського хлопства, щоби раз на все переконати процес переходу великовласницької землі в українські селянські руки.

Така є провідна думка нового земельного закону, який змагає до одного: до загарбання української землі, землі наших дідів і прадідів, століттями видираної з рук українських панів, епископства, монастирів, привласнюваної шляхом конфіскат, „наїздів і заїздів".

Розуміється, що польський земельний закон незвичайно складний, вміщуючи в собі ріжні цілі (парцеляцію на польській і кольонізацію на українсько-білоруській території), числячися з інтересами польських панів і хлопів та менше або більше вдатно маскуючи в своїх постановах негування потреб і вимог українського селянства.

Польський земельний закон має за завдання передати великовласницьку землю польському хлопству, поширити його стан посідання на сході і заході, розбудувати польську етнографічну територію. А має це статися шляхом ліквідації великої німецької власности в Познанщині, на Шлеську й на Поморі та шляхом ліквідації великих варстатів праці для українського й білоруського малоземельного й безземельного селянства на сході.

Отже не річеві огляди руководять польськими законодавцями, тільки жагуче бажання загарбання чужої фактичної чи моральної власности, тільки вперте змагання створити одноцільну, суто національну Польщу. Господарські огляди грають тут меншу або й ніяку ролю — над польським земельним законом всевладно панують чисто національні мотиви й цілі; він є неподільною частиною широкої вшехпольсько-імперіялістичної програми, найдошкульнішим і, правду кажучи, з польського становища найдоцільнішим з проектів на „zniszczenie Rusi". І як все і всюди, так і тут дві мірки: одна для заходу, друга для сходу. Велика німецька земельна власність на заході мусить бути зліквідована в користь польського селянства, бо вона є в німецьких руках, бо вона повстала шляхом „урядового гнету і пруського натиску для нищення польськости". Велика земельна власність на сході мусить бути частинно задержана, а частинно зліквідована в користь польського селянства (шляхом кольонізації), бо вона... є тепер в польських руках. Коли ж та земля є в польських руках, то „справедливість" вимагає, щоби в них лишилася, щоби там насадити польських кольоністів.

Недавно відомий польський письменник В. Серошевський, описуючи знищення української школи на Волині, дав привід „Кур. Вечорному" написати статтю про готентотську мораль. Та мораль Готентотів розтягається на всі ділянки життя. Вона обіймає теж і земельну квестію. Одначе тут іде не про польську, тільки про українську землю в теперішньому посіданні польських земельних власників. Тут іде про наше бути або не бути, про наше животіння, як не життя, або про нашу смерть. Земельна справа є під цю пору одною з найважніщих, як не найважнішою справою нашого економічного істнування й культурного та політичного розвитку. І тому цій справі мусимо присвятити найбільшу увагу, мусимо видумати способи і засоби, щоби захистити себе перед смертельним ударом.

Ф. Ф.

Підписані запитують панів міністрів:
1) Як оправдують отсю конфіскату?
2) Що зарядять в будуччині, щоби подібні конфіскати не повторювалися?

Варшава, 12. лютого 1926. Підписи.

За польським прикладом.

Чеські язикові розпорядки і національні меншости.

(*k*) Видані 3. ц. м. чеським урядом язикові розпорядки, що їх ми недавно зреферували в „Ділі", викликали різкі протести всіх національних меншостей Чехословаччини. Протестують Німці, Мадяри й Українці, протестує і зєдинена комуністична фракція, що обєднює послів усіх народів держави: Чехів, Словаків, Німців, Мадярів, Українців. Найсильніша опозиційна група в чсл. республиці, а саме німецькі національні партії, обєдналися на днях в „Німецький Союз", до якого приступили аграрії, христ. суспільники, національні соціялісти і партія ремісників та промисловців, разом 38 послів і 19 сенаторів, що представляють собою більшість німецького населення держави, бо поза ними є тільки німецькі націонали, які ставляться зовсім негативно до держави, і соц. демократи, що, боячись і так сильної комуністичної конкуренції, не важаться на кооперацію з буржуазними партіями. Під ударом язикових розпорядків обєднуються на платформі боротьби проти них і Мадяри. Найслабший протест викликали покищо ці розпорядки на українськім Закарпатті, хоч вони вводять там чеську мову як мову урядування державних установ та органів, зводячи українську мову до ролі толерованої мови невеличкої меншости, не зважаючи на те, що це противиться духові мирового сан-жерменського договору, як також постановам генерального статуту для Закарпаття, в якому українська мова признана офіціяльною урядовою мовою цеї країни.

Цікаві цифри подають німецькі щоденники у звязку з практичним примінюванням цих розпорядків до Німців і Мадярів. „Прагер Тагблятт" обчислив, що в Чехословаччині є 107 політичних округів, у яких живе 2,243.614 Німців, що представляють там понад дві треті населення. Отже на основі язикових розпорядків урядування з німецькими сторонами в цих округах мусить вестися виключно в німецькій мові. „Мішаних" округів, у яких Німці творять від 20 до 65·7 проц. населення, є 34, а живе в них 753.220 Німців. У цих округах урядування з німецькими сторонами буде вестися в державній і німецькій мові. Крім цього є ще 30 повітів, у яких живе 134.066 Німців, що творять менше як 20 проц. населення. Урядування з ними мається вести тільки в державній мові.

У відношенні до Мадярів ці цифри представляються так: Округів з більше як двома третинами мадярського населення є 13, між ними й один на Закарпатті (Берегово). Живе в них — як читаємо у „Прагер Прессе" — 435.427 Мадярів, які будуть користуватися щодо мови правами більшости. Округів, у яких мадярський елемент хитається між 20—56·7 проц., є 14, з того 3 на Закарпатті: Ужгород, Великий Севлюш, Мукачево. В цих округах живе 252.254 Мадярів. В інших округах Словаччини й Закарпаття живе ще 51.636 Мадярів, що не мають ніяких язикових прав, бо їх не доходить до 20 проц.

Про те, що означають отсі язикові розпорядки для Закарпаття, згадали ми вище. Тут одним почерком пера знищено й перечеркнено все те, що в області мови гарантував цій країні мировий договір і автономний статут. З мови краєвої, офіціяльної сходить українська мова на Закарпатті до мови толерованої меншости, якій вільно тільки вживати рідної мови в урядах і домагатися відповіди в тій самій мові. Чеську мову заводить розпорядок до внутрішнього і вонішнього урядування всіх державних і автономних урядів, правда, до того часу, поки сойм автономного Закарпаття не вирішить справи инакше. Та ми знаємо, що це означає відложення справи ad calendas graecas, бо ж про скликання сойму на Закарпатті ніхто не думає.

Українські партії і діячі на Закарпатті, зокрема християнсько-народня партія, повинні вжити всіх заходів і засобів, щоб не допустити до переведення в життя цих язикових розпорядків, що є явним нарушенням загарантованих нам прав. Проти централістичних змагань пражського уряду повинна відгукнутися масовими протестами ціла країна, а крім цього наші відповідальні чинники обовязані звернутися з протестом перед міжнародне форум.

З польських справ.

Італійська преса виступає в обороні прав Польщі до постійного місця в Раді Ліги Націй. Є це й становище італійського уряду.

Міністр хліборобства до спілки з міністерством закорд. справ пригадали потребу дальшої відбудови „східних кресів".

тільки імпутовала думка імпресаріо чи власника цирку.

Одначе ця циркова метода починає переноситися й поза рамки цирку, образово говорячи на арену ширшого цирку, на арену суспільного життя.

В останньому часі довелось нам двічі стрінутися з цим дешевим способом реклями. „Вертеп наших днів" заповідав третю з черги виставу „на загальне бажання", а тижневик „Рада" буде появлятися двічі в тиждень „на загальне домагання читачів і передплатників". Того „загального домагання" не підтвердив ніякий плєбісцит, ніяке референдум, ніякі громадські збори, навіть ніякий приблизний вислів опінії, а всетаки воно раптом виростає на „загальне". Та коли йде про театральну імпрезу, то ту „загальність", себ-то бажання ще раз зарепрезентуватися публиці, може оправдувати численна фреквенція на виставах. Кожний може її бачити і кожний може з тієї фреквенції робити висновки про тенденцію в напрямі „загальности". Але що говорити про часопис, який має невідому кількість передплатників і невідому кількість читачів, які досі ніде не проявили свого захоплення газетою і т. п. Очевидно, вислів: „загальне домагання" мусимо вважати тут звичайним „lapsus-ом linguae".

Та поминаючи цю неточність у вислові, уважаємо своїм обовязком зазначити, що „на загальне домагання читачів і передплатників" тижневик „Рада" буде появлятися двічі в тиждень. Без сумніву, коли „Рада" має постійних співробітників на Вел. Україні, в Берліні, у Відні, в Парижі, в Београді, в Загребі і в Америці, не говорячи — очевидно — про принагідних в інших столицях світа, коли отже вона під оглядом різнородности співробітників і тем та інтелектуального багатства є краще виінувана, як неодин столичний щоденник, то вже це одно дає основу до переміни її на двотижневе видання в тиждні.

Витаючи цей наглядний зріст нашої преси, мусимо при тій нагоді зробити ще одну замітку:

Від якогось часу ми є свідками небувалого давніше явища. Деякі органи незалежно від волі „передплатників" і незалежно від волі присиланої, а звичайно неприсиланої „передплати" постійно мандрують безплатно на першу-ліпшу стрічку адреси. Досі мандрували в масу таким робом, себ-то незалежно від думки і волі „передплатників" тільки хлібодавські органи, тільки органи ворожої нам пропаганди. Вже це одно спричиняло, що їх признання і відвертало від них читачів. Безплатність, назабиість тих органів вже була — так сказатиб — їх „вовчим білетом" серед мас. Але від якогось часу починають мандрувати в масу безплатно й органи іншого покрою: „ліві", „незалежні", „непродажні". Своєю безплатністю вони не пристроюють собі ні читачів, ні передплатників, а громадській справі роблять лиху прислугу. Перш усього серед невироблених читачів вони затирають різницю між хлібодавськими органами, між органами ворожої, розкладової пропаганди і органами народньої платформи. Як так далі піде, то читачеві важко буде розбратися між прикметами і хибами всіх безплатних органів. В уяві й розумуванні читача їх зляже й посвоячить між собою безплатність. Бо й справді: чому один безплатний орган має бути ліпший, а другий гірший, чому один має боронити народних прав, а другий їх топтати, — коли оба вони вимагають від читача тільки одного: щоби їх читати.

І читач буде їх читати, але затратить з часом розуміння добра і зла. Крім цього загального деморалізаційного наслідку, та безплатність має ще й спеціальний у відношенні до платної преси, яка справді виходить тільки „на загальне домагання", бо загал її удержує. Народжування й поширювання безплатних і безпідпатних органів підтинає іствування преси, залежньої від суспільности, від передплатників в протиставленні до преси, незалежньої від матеріяльної підтримки громадянства. Тепер підтинає, а з часом може спричинити й руїну нашої преси. Ясно, що в імя свого іствування і своєї доброї слави „залежна" преса (від громадянства і його матеріяльних ресурсів) мусить боронитися і боротися з проявами деморалізації — без огляду на те, звідки вони походять.

Зі спорту.

Українське Товариство прихильників спорту у Львові.

Два роки треба було у нас ждати, заки щаслива ідея ред. Д. Паліїва набрала конкретних форм. Зараз після затвердження статутів відбулися перші конституючі збори нового товариства дня 2. лютого 1926 в читальні „Просвіти". Вибрано ось який виділ: нотар І. Раставецький голова, О. Навроцький містоголова, О. Шепарович скарбничка, Т. Франко секретар, о. Л. Кунцький, д-р Бурачинський члени. Провірна комісія: Русин, д-р А. Говикович, А. Іванович.

Висоту місячної вкладки і вписового установлено по 1 золотому, з оглядом на загальне зубожіння. Потім д-р П. Вересюк виголосив еригадний відчит про значіння руханки і спорту на підставі історично-порівнуючих дослідів. Закінчив промову закликом до всього українського громадянства: піддержувати морально та матеріяльно наші спортові організації. Чисельна участь старших і поважних, заслужених громадян на зборах і живе зацікавлення справами спорту є запорукою, що нове товариство розвине успішну діяльність і сповнить обовязки, наложені статутом. Головна мета Т-ва це фінансувати українські спортові установи й організувати спорт на ширшу скалю. Треба удержувати живий звязок з иншими спортовими товариствами на всіх українських землях. Найвищий час уже вийти з тісного загумінка нашої вузшої батьківщини і виступити на світовій, міжнародній арені бодай у ділянці спорту. Саме цього року є для цього дуже корисна нагода. В Римі на весну буде загально студентська Олімпіяда, де наші студенти можуть виступити під українським прапором. В літі знову приготовляється жіноча Олімпіяда в Штокгольмі. Маємо спортові сили, особливо жіночі, треба тільки грошей на виїзд і вдержання змагунів на чужині на час Олімпіяди. На перші нагороди ми покищо в світових змаганнях не можемо мати претенсій, але й треті посміт мали би для нас більше значіння, ніж найбільші, але голословні обіцянки світових дипльоматів у національних справах. Для фінансування таких виступів мусимо творити олімпійський фонд. Вписове і вкладки членів, хочби їх була в товаристві й повна тисяча не багато поможуть. До збірки фондів повинно би причинитися ціле громадянство без огляду на партійні ріжниці.

Т. Ф.

Всячина.

Трагедія артиста. В англійськім місті Ешфорд (графство Кент) трапилась минулими днями в театрі подія, яка може стати сюжетом найтрагічнішого твору. Аналогічну подію змальовували нераз великі письменники, але тепер вона стала дійсністю: у місцевім театрі виступав новий актор, відомий по всій Англії з дотеперішніх своїх виступів як клєвн у цирку. Чарлз Грантлі мав славу великого коміка і велику плату, але він був невдоволений своєю професією. Мріяв про лаври справжнього актора, у поважних песах, ще й трагічних ролях. Та директори театру не хотіли його приняти на таке становище. Врешті вдалось йому дістати ролю в Ешфорд у новій фантастичній песі „У сеймім небі", де мав грати ролю Мефіста. Але він намагався до останньої хвилини грати трагічну ролю Бога. Від довшого часу Грантлі був меланхолійний і не мав у житті гумору. Коли він виступив у згаданій песі як Мефісто, повний театр привитав його бурею оплесків. Ролю свою відограв, без вдоволення. Прийшла остання сцена останньої дії, де Бог виступає з довшим монольогом, роздаючи нагороду та кару. Тоді Грантлі вибіг на сцену, на-пів голий, погрожуючи палко акторові з окликом: „Геть звідси, я є — Богом". Актор утік. Грантлі кінчав далі: „Я є Всемогучий! Дякую Богові, що в цей вечір уже не мушу більше нічого співати". І щойно тоді публика зорієнтувалась, що актор збожеволів. Його звязали і відвезли до шпиталя. Глядачі мали рідку виставу, за яку нескоро забудуть.

Заповіт кардинала. Недавно померший бельгійський кардинал Мерсіє залишив заповіт, зладжений ним ще в 1908 р. два роки після поручення його архиєпископом. Після війни він доповнив його та в дечому змінив. Перш усього просить він усіх вибачати йому, коли когось образив або скривдив. Щодо земних благ то він розділив їх так: „те, що після моєї смерти лишиться, прошу призначити на кошти похорону. Решту дати на добродійні ціли та освіту. Маєток „Ерміт" (пустельник) призначаю моїй родині. Мій архиепископський перстень кардиналові льордові Гелфекс". Щодо бібліотеки та инших цінних предметів, які він одержав з нагоди свого золотого ювилею, нема вказівок.

„Безсмертні" проти жінки. У французькій академії т. зв. сорока безсмертних велась цими днями незвичайно палка дискусія з приводу вибору нового члена. Кандидатом на фотель після політика та дипльомата Шарля Фресіне крім визначного математика Еміля Пікара... була пані Кюрі, винахідниця радія. Боротьба велась уже кілька тижнів, гарячіша як звичайно, бо діло йшло про сам принцип: чи можна зломати вікову традицію академії та допустити туди жінку. Яких пятнадцять членів самої академії та т. зв. Наукового інституту (Академія Наук) заявилось за кандидатурою пані Кюрі; між ними були такі величини як фільософ Бергсон та математик (бувш. премієр) Пенлеве. Одначе більшість безсмертних стояла на традиційному становищі; одні просто відмовляли пані Кюрі великих заслуг, заявляючи, що винахід радія є твором її покійного чоловіка, великого фізика; инші не заперечували великих наукових прикмет кандидатки, одначе повторяли, що не можна нарушувати традиції академії, де до цього часу ніяка велика жінка ще не засідала. А французька література та мистецтво мали їх досить. Найбільше завзятими ворогами жіночої кандидатури були наїстарші „академики". Боротьба між математикою і радіольогією скінчилась перемогою першої. Прихильники пані Кюрі потішаються тільки тим, що при новій нагоді вибору вони знову повторять свій наступ.

✝ Посмертна згадка.

Йосифа з Келлерів Кміцикевичева, літ 68, вдова по гр.-кат. пароху Чапель пов. Самбір, упокоїлася у Львові дня 20. січня п. р. Покійна була взором матери і громадянки, любов до Рідного Краю була в її серці так сильна, що на 24 години перед смертю казала Себе в агонії вже везти аж з Тернова у княжий город, щоби тут на рідній землі зложити Свої кости на вічний спочинок. Похорони відбулися дня 23. січня п. р. на личаківський цвинтар. В. І. П. 1275 1—1

ОПОВІСТКИ.

Репертуар Українського Наддніпрянського Театру під дир. О. Мітєвича.

Жовква: Саля „Газди".
19.II. „Ніч під Івана Купала".
Початок точно о год. 7·30
1210 8—?

Український Наддніпрянський Театр під дирекцією Н. Бойка.

Калуш. Саля Народного Дому.
20.II. „Диббук".
21.II. „Маруся Богуславка".
Долина. Саля Народного Дому.
23.II. „Мазепа".
24.II. „Циганка Аза".
25.II. „Пан Твардовський".
27.II. „Диббук".
28.II. „Маруся Богуславка".
1.III. „Без вини виноваті".

Готується до постановки: „Десять жінок — один муж", оперета на 3 дії Марса і Де-Валра, музика Кожета перший раз на українській сцені.

Адміністрація театру повідомляє, що дирігентом театру заанґажований п. Генрик Левіцький. 1275 2—?

Богородчанщина! Дня 21.II. 1926. відбудеться в Богородчанах заходом Філії „Просвіти" в Народнім Домі о год. 2. по пол. просвітна анкета при участи делеґата матірного товариства Вп. М. Галущинського. Присутність всіх членів „Просвіти" конечна. 1266 2—2

Дрібні оголошення.

60 ДОБИХ соломяних сповянських уліїв, щільно з вічі дошками критих, продасть по ціні 18 зол. кооператива „Надія" в Болокові почта Завадка б. Калуша.
1277 1—2

КОМНАТУ для двох кавалєрів Українців віднайму. Зголошення вул. Каштелянська 14А. ч. др. 11. від 1. березня (марта).
1—2

ФОТОГРАФУЙТЕСЯ у своєму ательє „СПОРТ", Львів, Оссолінських 6. Ціни знижені. Фотографії до леґітимацій виконується негайно.
1273 а) 1—2

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Подяка.

Неумолима смерть забрала нам у кращий світ нашу найлішу і на дорошу Неньку — Йосифу з Келлерів Кміцикевичеву. Прибиті тяжким горем почуваємось до обовязку отсим прилюдно подякувати сердечно Всч. і Впр. о. Василеві Томовичу, крилошанинові і львівському декану за ласкаву добровільну участь і провід в похоронах.

Дякуємо Всч. о. Кишакевичу пароховi загального шпиталя за уділення Покійній Найсв. Тайн і християнську розраду. Дякуємо щиро та сердечно Всч. о. Рудовичеві крилошанинову, Всч. о. Кишакевичеві, Всч. о. Дуткевичеві пароховi церкви св. Ап. Петра і Павла, Всч. о. Гошкому пароховi Колодєнця за участь в похоронах, відправлення Служби Божої і Панахиди при тлінних останках Покійної, так в церкві св. Ап. Петра і Павла, як і над гробницею. Дякуємо рівнож щиро Вп. П. д-рові В. Кшубинському лікареві, секундареві Загального Шпиталя, за ратовання послідних хвиль життя нашої Матери, за повну посвяти лікарську поміч, за опіку і тепле українське слово в хвилі смерти відданій Покійній. Дякуємо рівнож всім своякам і знакомим, котрі зложили вислови свого щирого співчуття в нашому горю і взяли участь в похоронах Покійної.

Львів, дня 15. лютого 1926 р.

о. Осип, Антін, Евген Кміцикевичі, Мо-
1. 75а) рошика, Тарнів, Залісот. 1—1

Ширіть наш часопис!

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.

— **Нова жертва на цвинтарі.** Личаківський цвинтар став від довшого часу місцем, яке притягає магічною силою тих, що хотять попрощатись зі світом. Цвинтарі завсіди були найкращою обстановою для душ утомлених життям або й лодеяких людей, що задекорували собі світ сказать, що задекорували свої хаю. Цим разом вибрала колірні своєї хаїв. Цим разом прийшла до діла з самогубством. Молодецького найшли з перестріленою серцем, дарма, що вій силкувався затерти всі сліди про свою особу, є капралем 26. полку Стефаном Кодурою.

— **Зрадливий наречений і наречена.** Історія торговельного помічника Омеляна Костюка, що служив у крамниці „Індра", є більше історією вандалською, як досвідною. Цей 19-літній молодець, звільнений зі служби, задержав собі ключі від дверей згаданої крамниці. А він задержав і зустрівся з нареченою, 18-літньою Робаківною, другої Робаківної, Камінським, який мав уже троєхлітній визначний досвід до злодійств. Там намовили Костюка до крадежі і навчили, як це робити. В 6. год. вечора відчинили крамницю „Індру" і звідти виносили, а інколи й вивозили каву, чай, папіроси та інші ласі дари, які мама Робаківної продавала. Властитель „Індри" запримітив величезні крадіжи, але не довідався, чия це рука. Костюк з родиною Робаків та Камінський були би крали довго, якби наречена Камінського не відобрала його в зраді. Одного дня оповіла з ним вулицею, просто звернулась до поліції, вказуючи на свого нареченого як на злодія. Так усе вийшло на верх. Обидва наречені дістали тепер по 10 міс. Робакова 3 місяці, старша варта тільки один.

— **Провінціональні фальшивники.** Двох громадян з двох славних міст, ще й двох братів, Герман і Маврикій Кляйн, один з Кракова, другий з Рабки, вибрали собі Львів як місто, де найкраще фальшувати стемпі. Вони рішили повести на всю губу: на мільон золотих. Плян переводили просто: пішли до літографічного заведення Гегедіса і там розповіли про свій намір управителеві Шауерові, якому запропонували спілку. Шауер передав це Гегедісові, а цей порадив прийнятися перед Кляйнахами, що буцімто годиться на інтерес, а одночасно повідомити поліцію. Підчас першої проби фабрикації стемпів поліція арештувала штукарів. Герман дістав 8 місяців, а його брат Маврикій зумів доказати, що не мав пальців у цій лихій справі.

— **Національности у віденськім університеті.** Урядова статистика віденського університету каже, що в останньому триместрі було там 9.300 студентів, з чого 6.023 звичайних, 1.203 звичайних студенток, 208 надзвичайних студентів і 344 надз. студенток. З цього числа: 6.112 Німців, 940 Жидів (що так заявили свою національність), 302 Мадярів, 149 Болгарів, 132 Сербів, 94 Поляків (це будуть очевидно головно польські Жиди — Ред.), 78 Хорватів, 58 Греків, 51 Чехів, 50 Єгиптян, 53 Румунів, 43 Українців, 13 Литовців, 12 Китайців, 6 Альбанців, 6 Голяндців, 6 Персів, 6 Шведів, 5 Французів, 5 Македонців, 5 Турків, 3 Вірмен, 2 Арабів, 2 Еспанців, 2 Данців. З цього видно, що хоча Австрія зійшла до ролі третьорядної держави, то віденський університет не втратив свого давнього значення, коли стільки чужинців туди приїздить. Не відомо тільки, чи в наведеній статистиці студенти означували свою національність на підставі пашпортів, себто своєї державної приналежности, чи подавали свою справжню національність. У цьому другому випадкові наших земляків повинно там бути дещо більше.

— **Протест ректора університету у Вильні проти поїздки польських послів до СРСР.** У виленській газеті „Слово" надрукована промова ректора виленського університету М. Здзеховського, виголошена з нагоди святкування роковин Сташіца. В ній торкнувся аполітичний ректор і політичної поїздки польських послів до СРСР. „Ми знаємо — сказав Здзеховський — що наші посли віддавали пошану одному з найвидніших Поляків Дзєржинському, який не завагався приняти на себе найпоганіше звання всеросійського ката, звання, яким гидували навіть Троцький і Зиновєв. Хто потягне за це наших послів до відповідальности? Підносячи з тієї катедри голос проти ганьблячого сойм, сват і всю Польщу поступку наших послів, я виконую обовязок ректора університету Стефана Баторія, бо нині наші університети є, на жаль, останніми у Польщі прибіжищами вільної думки, то є місцем від бсякости і вживаної потуги і імператорським величеством демтити. В такому розумінні наші університети служать ідеї Сташіца та продовжують його діло". Наведені слова безперечно позбавлені бойови, але незрозуміле в цілій промові те, який звязок між Сташіцом і поїздкою послів до СРСР, з одного боку, а з такою вільною думкою на польських університетах і з ідеями Сташіца з другого боку.

— **Документ пролетарської культури.** Комуністична газета „Харковський пролетарій" ч. 272 (484) з дня 27. листопада 1925 р. помістила дуже цікавий документ про подружній договір між комуністом і комсомолкою. Документ звучить: „Умова. 14. VI. 1925 р. ми нищепідписані громадяне, з одної сторони член ЛКСМУ Ольга Миколаївна К., з другої сторони Степан Степанович Р., кандидат партії заключаємо цю умову на півтора року. Я, Ольга К. обовязуюсь бути жінкою Р. на таких умовах: він має жити на протязі півтора року і обмити і кормити та відпускати раз на тиждень у село Понеток; не перешкаджати в громадській роботі в таке: четверги, неділі і понеділки; справити на протязі півтора року обручку, шість костюмів, білля, зимове пальто, черевики, одну пару калошів до них, вовняну хустку, газовий шаль, шість суконь, три звичайних, три вовняних, одно вони не понищало, і один ковдру, шість простирал, 6 пошевок, 2 подушки, осінне пальто, одно зеркало, один стіл, три крісла, одну комоду, пару рукавиць і 12 хусточок. Все вираховане ділиться по уплині речінця на половину. Життя має основуватися на товариських взаєминах. На випадок нарушення умови котроюсь зі сторін, то коли його нарушить жінка — вона не одержує вищезгаданого, коли ж договір нарушить муж, то він має віддати жінці все наведене в умові майно. На випадок приходу на світ третього члена родини, він має остати по уплині умови: коли буде син при батькові, коли дочка при матері. Виховання дитини спільне. З тим і підписуємо цю умову. (Підписи). Наведений документ подаємо без ніяких коментарів, бо такого він не потребує. Він говорить сам про себе та змальовує найкраще ті нові вічности, які хоче защепити пролетарська влада в нашому народі, а з якими-ж так завзято бореться.

— **Промоцїя.** Тов. українських студентів „Січ" у Граці повідомляє: Дня 6. лютого ц. р. промувався у Грацькому університеті т. Козак Северин на доктора політичних наук.

— **Святочний вечір в память Володимира Самійленка** відбувся величаво в українській гімназії в Станиславові дня 5. лютого ц. р. У програму свята ввійшли: слово про життя і творчість поета (уч. Герасевич), 4 деклямації (Мандюківна): Весною; Тимчишин: Геростратг, III.; Полуграника: На селі, Патріот Іван; Фіголь: Данте-Самійленко: Пекло, III.), 2 муж. хори, мандол. оркестра, скрипкове соло уч. Мировича (Беріот: Серенада)т а фортепянове сольо Лепкової (Барвінського: Мінуетуро). Вечір лишив по собі якнайкращі враження. Молодь розсипала перед слухачами цілу низку почувань ніжности, жалу, сатири і гніву. Виявились визначні таланти у слові й музиці, декорації і рисунку (портрет поета кисти уч. Волянюка).

— **Ucrainica.** Італійський журнал „I nostri Quaderni" під редакцією відомого письменника Джіості присвячує цьогорічне перше число (за січень—лютий) славянознавству. Находимо там статтю про культурні умовини на Підкарпатській Україні, де підкреслено трудноші щодо мови. Автор висловлює погляд, що чехословацький уряд мусить продовжувати свою працю, щоби піднести культурний рівень населення, але не повинен душити зав'язків питомої місцевої культури на користь виплекання штучної. В журналі є переклади поезій Івана Франка.

— **Нова подорож до півн. бігуна.** Американські поручники Огден і Вейд, які відбували літаком подорож довкола світа, мають небаром відбути літаком подорож до півн. бігуна. Студенти ньюйорського університету збожать фонди на виправу. Візьме в ній участь пять літаків. Багато инших летунів призначиться до експедиції.

— **Видалювання чужинців зі Злуч. Держав.** „Юнайтед Прес" повідомляє, що на імміграційній конференції імігр. комісар Джонсон повідомив, що уряд приготовляє обширні розпорядки, ціллю яких є очищення краю з небажаних елементів. У східних стейтах заноситься на виселення 700 чужинців, з того 200 протягом найблизшого тижня. Джонсон заявив, що поступить якнайрішучійше і не позволить на ніякі виїмки.

— „**Свобода**" ч. 7. містить: Ще одна болячка. — Крутійства без кінця. — Під крилами польської конституції. — Зачинає литись кров. — Земельна справа на Україні. — Нова українська партія. — О честь вам, панове мігнати. — З подорожі наших емігрантів. — Не рівно судять. — Німеччина і Союз Народів. — Німецько-італійське непорозуміння. — Австрійські кольоністи в Росії. — Дрібні вісти. — У страха очи великі. — Новинки. — Новий язиковий розпорядок. — За смерть провокатора. — Відгомін недавної війни. — Всячина. — Невдача польської політики. — Дописи з краю. — Комунікат УНТ. — Ціни у Львові. — Смішне.

— **Друкарська помилка.** В статті „Мертва точка", в четвертій шпальті, в 11-тім рядку згори замісць „будучність" має бути „бундючність".

Львівська Філія Українського Краєвого Товариства Охорони і Опіки над Молоддю подає отсим до ласкавого відома всіх П. Т. Товариств, що вего року уладжує „Тиждень Української Дитини" в днях 6—13. червня 1926. включно, тому просить не приготовляти на цей тиждень ніяких концертів, збірок і т. п. — За Виділ: о. Ю. Дзерович голова, 1279 Р. Маркиш секретар. 1—4

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

Відмова Польщі місця в Раді.

На поручення польського уряду 17. лютого конферував польський амбасадор при британськім уряді в справі становища, яке займе цей уряд супроти домагань Польщі до постійного місця в Раді Союза Народів. Англійський мін. загр. справ виразно і недвозначно заявив заступникові польського уряду, що не згодиться на поширення Ради С. Н. поза Німеччиною, яка віддавна мала приобіцяне це місце.

Ридз Смігли шеф ґен. штабу.

Є чутки, що керовництво польського ген. штабу одержить ген. Ридз Смігли.

Бріян розвяже палату деп.?

Хоч урядови Бріяна признано заяву довіря, положення уряду дальше непевне. Вислід голосування то особистий успіх Бріяна, але намагання в справі санації й стабілізації не вдались. Прийнято 1 міліярд нових податків, а треба 2 і пів міл. нових доходів для приверщення буджетової рівноваги. Здобути ці фонди буде дуже тяжко. В парл. колах підвишку оборотового податку й инших уважають виключеною. Сенат прийме відкинені палатою проєкти. Так вони знову вернуться до палати. Знову повториться конфлікт між палатою депутованих і сенатом. Кріза уряду, щоправда, закінчилася, але загострилася ще більше фінансова кріза. „Квотідієн" і „Журналь" повідомляють, що Бріян розвяже палату депутованих.

Домінії проти поширення Ради.

„Дейли Телеграф" повідомляє, що більшість домінії В. Британії заявилася проти збільшення числа постійних місць в Раді С. Н. Передусім енергічно протестує Півд. Африка. Сподіються колективного виступу домінії у тій справі.

Англ. амбасадор не кидає Москви.

В Москві розійшлась була чутка про несподівану димісію англійського посла в Москві Петерсона. Вже й нібито був визначений його наслідник адм. Беренс. Причиною уступлення Петерсона мала бути невдача його плянів поліпшення рад.-англ. взаємин. Амбасада СРСР. у Льондоні заперечує чутки, начеб мали послідувати якісь зміни на становищі амбасадора.

Виїзд ґен. секр. Дрюмонда.

Сер Ерік Дрюмонд зложив 17.II. працальну візиту д-рові Штреземанові й виїхав вечером із Берліна.

Бурхливе засідання мадярського парляменту.

На засіданні мадярського парляменту 17. II. дем. пос. Пакоч порушив справу побиття пос. Вашонія, домагаючи димісії уряду, бо не веде безстороннього слідства в справі фальшування банкнотів. Прем. Бетлен серед величезного галасу й окликів опозиції заявив, що заскочила його вістка про побиття посла Вашонія. Осуджує це рішучо. Заперечує твердження пос. Пакоча, начеб уряд мав дати нагоду до такого вчинку. Палата переказала справу побиття посла комісії посольської незайманости, яка має до 24 годин здати звіт. Офіцири, що побили пос. Вашонія гумовою палицею, називаються Ваннай і Мольнар.

Чехословаччина протестує.

„Тгл. Рундшав" повідомляє, що чсл. посол у Берліні зложив в уряді загр. справ протест з приводу „промови баварського президента мін. У заяві прем'єра є уступ про нім. нац. менш. Чехословаччині. У відповідь на цей крок нім. уряд заявив, що промови баварського прем'єра не вважає висловом політики нім. уряду.

Памятаймо! Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

Біржа.

Гроші.

Америк. дол. 7·48 — 7·50 канад. дол. 7·28 — 7·30, чеські кор. 0·23·25 — 0·23·75, леї 0·3·00 — 0·3·50, франц. фр. 0·27·50 — 0·29·75 фр. швайц. 1·45 — 1·50, англ. фунти 34·50 — 35·50.

Золото. 20 кор. 29·50 —29·75, 20 франк. 27·00—27·50; 20 марк. 33·00—33·50; 10 руб. 30·00—35·50.

Срібло. Австр. кор. 0·59·00—0·60·00, 5 ав. кор. 3·14—3·24, фльорени 1·57—1·62, рубл. 2·50 — 2·55, рубель дрібним сріблом 1·50 —1·55.

Пшениця краєва з 1925 р. 36·00 — 38·00 жито галицьке з 1925 р. 24·50—25·50, ячмінь галицький брок. —.— до —.—, овес гал. 23.50—24·50.

З судової салі.

Розправа перед судом присяжних, що розпочалася дня 5. II. проти Андрія Кантора, Ковалика, Водоноса і Бриля, всіх селян з сокальського повіту, покінчилася. Переслухано кількадесять свідків, внесення оборони на покликання відводових свідків, трибунал відкинув. У суботу 13. лютого закінчено доказове поступування і трибунал поставив присяжним 39 питань, після чого промовляли прокуратор Ополовський і оборонці д-р Лев Ганкевич, д-р Іван Бандель і д-р Степан Шухевич. В год. вів до 4 попол. предсідник відложив розправу до вівтірка 16. лютого ц. р.

У вівторок після промови останнього оборонця, д-ра Шевчука і після короткої промови предсідника трибуналу, радника Дукета, присяжні судді по 3-годинній нараді ухвалили вердикт, яким на 39 питань затвердили 18, а 21 відкинули. На основі цього вердикту трибунал засудив Водоноса на 2 роки, а Бриля на 2 і пів року. Щодо Кантора Андрія і Ковалика, то не наложив на них більшої кари, як та, яку присудив їм доразовий суд.

Наглий суд у Львові.

Дня 16. ц. м. почався у Львові наглий суд над двома парібками з Сокільник: 20-літнім Войтіхом Сохою і 21-літнім Иосифом Пісуляком, що 4. ц. м. вбили поліціянта Яна Бештеру. Розправу веде суддя Незнамовський, у склад трибуналу входять Маєр, Франке і Соколовський, обвинувачує прок. Сивуляк. Соху боронить д-р Грек і д-р Перацький, Пісуляка д-р Батицький. Оба обвинувачені признаються до вини, але завдають, що вони не хотіли його вбити, тільки настрашити, аби перестав їх переслідувати. В критичному дні вони вертали саме з розправи у Львові, де мусіли боронитися перед доносами Бештери, тому рішили його пострашити, аби дав їм спокій. Двох товаришів придержувало Бештеру в шинку при пиві, з чого скористав Соха і вистрілив до нього крізь вікно. Стріл був цільний і Бештера небавком помер.

Присуд.

Трибунал засудив Соху на кару смерти, а Пісуляка відступлено до поступування перед судом присяжних. Обідні трибунал і оборонці скомунікувалися телеграфічно з канцелярією президента річипосполитої, поручаючи засудженого його помилуванню. Кілька хвиль перед виконанням присуду предс. трибуналу Незнамовський повідомив, що президент річипосполитої помилував Соху з заміною на двацять літ тяжкої вязниці.

„На загальне домагання".

Один із способів реклями.

Найбільше принятим і „штудерним" способом реклями є сугестіонування громадянству його бажання, його волі. „На загальне бажання", „на загальне домагання" — робимо те і те. Мовляв, як би так того „загального домагання" не було, то хто зна, чи наступив би крок, який його виконавці саме задумують зробити. Звичайно всякі імпрези спекулятивного покрою залюбки послугуються цим дешевим і „штудерним" способом реклями. Нпр. стрічається такі обяви: „На загальне домагання цирк дасть ще дві вистави". Кожний знає, що ніхто такого домагання не висловлював та що це

Клюб монархістів має, по неперевіреним вісткам, утворитись у Софії. Також орган монархістів починає виходити у Варшаві.

Безробіття в Варшаві, на підставі останньої статистики, зросло за останній тиждень на 3.191 осіб більше.

По широкому світі.

Французький парлямент приняв в цілости проєкт податку, про нові доходи, коли премієр міністрів Бріян поставив при голосуванні над ними справу довіря для свого уряду. Правиця та комуністи були проти проєкту, соціялісти не голосували.

Радянський уряд через свого посла в Ризі звернувся до Латвії з острою нотою в справі нападу на радянських дипльоматичних курієрів на латишській території. Якщо латишський уряд не дасть познайомитись ближче з матеріялами слідства, тоді радянський уряд уважатиме його співвинуватцем замаху і зробить з цього відповідні висновки.

Зединені Держави приготовляють розпорядок, щоби викинути поза свої кордони небажаних чужинців.

СРСР. повідомив офіціяльно секретаріят Ліги Націй, що візьме участь у міжнародній конференції розоброєння, якщо вона не буде в Швайцарії.

Канадійський уряд хоче одержати від свого парляменту потвердження становища, що Канада не має наміру вязати себе льокарнськими договорами.

Сирія, згідно зі справозданням головного франц. комісаря в Сирії Жувенеля, повинна би стати федерацією малих автономних держав, а Зединені Держави мали би підписати гарантійний пакт на протяг 30 літ, під суверенним арбітражем Франції.

Радянська Україна.

Комітети взаїмодопомоги.

Народній комісар соціяльного забезпечення Позвнанський заявив співробітникові харківських „Вістей“, що від 1925 р., тобто від реформи комітетів селянської взаїмодопомоги перемінились вони в широку суспільну організацію, яка гуртує більше міліона господарств. Давніше членами комітетів були виключно члени комнезамів. По реформі відносини змінилися до тої міри, що навіть правлячі верхи комітетів взаємодопомоги складаються в 50 відсотках з незаможників, у 40 відс. зі середняків і в 10 відс. зі заможних селян і сільської інтелігенції. Тепер на Україні є 11 тисяч товариств. Вони мають понад 80 тисяч десятин землі та арендують 800 підприємств. При допомові комітетів взаїмодопомоги мають в 1925—26 господарському році скооперувати понад 100.000 селянських господарств. Нині зліквідоване явище, що було недавно на порядку денному, а то вмішування адміністративної влади у справи товариств. Перед комітетами відкривається — на думку Позванського — світло будуччини.

Скандал між польською аристократією.

Процес проти барона Біспінґа.

Ми вже реферували недавно коротко про процес проти барона Біспінґа, який ведеться тепер проти нього у Варшаві за убивство кн. Друцького-Любецького. Сьогодня подамо кілька деталів про саму подію і кілька моментів із сензаційної розправи.

Убив Біспінґ кн. Друцького-Любецького ще 8. квітня 1913 р. в посілости Терезин, сохачівського повіту, яка була власністю останнього. Обидва вони вибралися після підвечірку в напрямі залізниці, а вечором того дня прислуга Друцького-Любецького, затрівожена довгою відсутністю князя, стала його шукати по цілій околиці. Знайшов його слуга Граль в калюжі крови неживого. На голові у нього було до 30 ран, а них дві від куль: одна в голові, друга в лівому боці. Експерти-професори варшавського університету ствердили, що князь умер найдальше до 20 хвилин після того, як його пострілено і змасакровано. В тому самому часі барон Біспінґ прямував на стацію Шимануф, але спізнався і пішов зал. шляхом на стацію Блоне, де всів до варшавського поїзду. З Варшави виїхав Біспінґ ще того самого вечера у свою посілість в гродненській губ. Потім він вернувся до Варшави, де його арештовано.

Моментів, що промовляли за убивством князя бар. Біспінґом, багато. Перш за все при ревізії у Біспінґа найдено 7 векслів кн. Друцького-Любецького, з яких тільки один був ним справді підписаний; всі інші були дуже зручно сфальшовані — на суму 300,000 карбованців. Дальше [illegible], що бар. Біспінґ дійсно пробував отруїти князя, але це йому не вдалося. А передовсім отой історичний [illegible] з князем у дні 8. квітня 1913 р. і негайний виїзд Біспінґа після того проходу у Варшаву. Все те говорило надто проречисто, що убийником міг бути тільки Біспінґ. До тої думки прихилився й варшавський окружний суд, що дня 31. травня 1914 р. засудив його, не дивлячись на знаменитих оборонців, на 4 роки тюрми. Проти цього присуду внесла прокуратура й оборона відклик до вищої інстанції, але його вже не розбирано, бо тимчасом зачалася світова війна, а небавом прийшло й до евакуації Варшави.

На теперішній розправі було вже багато сензаційних моментів. Як звичайно в такому процесі, одні свідки обтяжують обвинуваченого, інші боронять. Найбільше обтяжують Біспінґа слуги вбитого князя, зокрема згаданий Граль. Поділені також думки експертів, з яких одні кажуть прямо, що волосся, які знайдено приліплені до рукавичок убитого князя, походять з голови й бороди Біспінґа, а інші це заперечують. Також неясні експерти щодо того, чи був один тільки чи двох убийників. Підносять таку обставину, що Біспінґ має ліву руку скалічену в автомобілевій катастрофі, отже не був би важився вести боротьбу з князем. Сензаційні були зізнання особливо головного свідка акту обвинувачення, б. заступника прокуратора варш. окружного суду Б. Гершельмана, який обвинувачував Біспінґа і в першій інстанції. Він говорив багато про ролю в цьому процесі визначних польських і російських кол, а навіть послів до думи і міністрів, що їм дуже лежала на серці доля Біспінґа. Про безпосередній натиск на нього цих кол Гершельман не хотів виявити нічого. В гарному світлі старався представити обвинуваченого свідок граф Замойський як і інші аристократи.

Процес має скінчитися цими днями. Про його вислід напишемо.

Комунікат.

До дня 16. лютого н. р. включно надійшло до Каси Головної Управи УПТва як збірка на „коляду“ 37.987 зол. 11 гр. а то з повітів Воєвідства: львівського 16.220 зол. 15 гр., станиславівського 9.162 зол. 08 гр., тернопільського 12.604 зол. 88 гр. — Подрібний виказ по повітам і громадам ладиться на кінець лютого н. р. Тому всякі організації, які займалися святочною збіркою, а які ще не надіслали готівки чи виказу датків, най поспішаться як у власному інтересі, так і в інтересі тих громадян, які через опізнення місцевих зіставлень були би у виказі пропущені.

Головна Управа Українського Педаґоґічного Т-ва.
128) 1—1

НОВИНКИ.

— До наших П. Т. Передплатників. З днем 1. лютого ц. р. ми почали висилати наш часопис до наших П. Т. Передплатників без адреси. Часопис для кожного П. Т. Передплатника одержує почтовий уряд, який відповідає за точне доставлення часопису. З огляду на те просимо П. Т. Передплатників, яким почтовий уряд не доручив би точно якогось числа часопису, негайно домагатись його устно чи письменно від дотичного почтового уряду, а на випадок, якби почтовий уряд не доручив тоді даного числа часопису, просимо негайно нас повідомити. Почтову передплату як і раніше просимо пересилати виключно тільки почтовими складанками, які долучаємо кождого місяця до часопису, або прямо почтовими переказами на нашу адресу.

— „Над нами Бог, а перед нами Україна“. З таким моттом попала в наші руки відозва якоїсь таємної військової організації, що її нам принесла сьогоднішня почта. Заклик чи відозва підписана анонімом. Звернена вона до старшин і козаків, яких закликає до організації в лавах війська теж анонімової армії, що має визволити Україну. Нова армія має черпати свої життєві соки з українського народу, а капіталістичну Европу має переконати своїми подвигами про те, що Україна живе. Щойно тоді зможе вона рахувати на повну підтримку капіталістичної Европи. Дух відозви каже нам домірковуватися, що походить вона мабуть з українських монархічних, чи краще гетьманських кол. В основі політичної платформи відозви лежить крім ідеї державного незалежництва також ідея соборництва. Дивоглядним виглядає те, що така конспіративна установа висилає свої відозви почтою. Той факт каже нам рахуватися і з тим, що анонімова установа може дансувати з необагнутим царством провокації.

— Як би так нам! Американський мілярдер Давид Рокфелер дав королеві Фуадові та єгипетському урядові 10 мільйонів долярів на будівлю та утримання музею в Каїро, а також для заснування археольоґічного інституту. Є це найбільший до цього часу дар на гуманістично наукові потреби. Американські вчені будуть засідати в надзірній раді згаданих інституцій.

4)

Лист з села.

III.

Психольоґія села нашим заборолом.

В добі, яку переживаємо, психольоґія села тримає нас за поли і не дає нам можности завоювати ширшу арену — місто. Одначе вона має й додатні сторони, вона спиняє нас перед тією пропастю, якою є місто. Людина, міцно звязана зі селом, не винародовлюється, не пропадає в міській товкітні. Сільський консерватизм, привязання до народніх звичаїв і обичаїв, спорідненння з селом держить її при своїх богах.

Вийшовши з села, наш сільський громадянин може перейти пів світа, він буде подивляти чужинну культуру й цивілізацію, величати просто дивовижні досягнення техніки, він буде любуватися комфортом, навіть нераз буде нарікати на українську вбогість і нужду, одначе він не відсахнеться від рідного грунту, як довго є звязаний зі селом, яке становить „писанку“ його споминів, яке займає окреме місце в його уяві. Часто можна стрінутися з людьми, які жалують, що вони вродились Українцями. Мовляв, українська нація їм нічого не дає; мовляв, в кожній иншій нації вони грали б велику ролю, а так мусять тягнути алиденну тачку життя. Одначе й вони, захоплені чужою культурою, всетаки не переходять в чужий табор, як довго за полу тримає їх село.

Не те діється з дітьми міста на українській національній території. Те місто не має означеного характеру. Воно є mixtum compositum впливів заходу і сходу, в ньому перехрещуються ріжні расові й культурно-цивілізаційні типи. „Наше“ місто не має хребетного стовпа, своєрідного стрижня. Воно змінюється як камелеон. Найкраще це можна було бачити на Львові в часі захоплення його російськими військами в р. 1914. Львів, фортеця польськости на окраїнах, в один мент змінився був на типічне „полуднево-західне“ „російське“ місто, як донедавна Київ, Винниця чи Житомір. Як у казці. За одну ніч зник був „польський“ Львів, той самий Львів, який в половині минулого століття був німецьким. Та безхребетність „наших“ міст з одного боку витворює безхребетний тип його мешканця, а з другого боку формує специфічну його вдачу, як мимовільну безхарактерність. Коли тим мешканцем є напр. Поляк, то він є великим „цивілізатором“, „месіяністом“, пропагатором „польської культури“, він є найзавзятішим польським „патріотом“, крайнім шовіністом і т. и., одначе тільки так довго, як довго чує за собою силу багнетів, силу влади. В переломових хвилях він — так сказати — спускає вуха, стає безрадним, пригадує собі своє часто непольське походження і готов з таким самим розмахом перекинутися у протилежний бік. Не чуючи під собою твердого, рідного грунту, він перетворюється у якусь первісну протоплязму, з якої може витворитися щось зовсім нове, инше.

Колиж тим урожєнцем міста є Українець, то та безхребетність проявляється в його несуцільности, в його половинчатости. Своєї культури, культури села він не має, українська міська культура є ще дуже слабенька, а тим самим не може його вдоволити, не в силі заспокоїти його вимог. Він пє з каламутного джерела безхребетного міста і з часом сам стає безхребетним, якимсь Zwischending-ом. Будучи Українцем по мові, він стає чужинцем по своїй культурі (незалежно від її ступня). Тим самим стає він елементом, податним на денаціоналізацію. Такий асимільований безхребетним містом Українець, що не проявляє здатности витворювати свою власну, українську психольоґію міста, скорше чи пізніше затрачується, покидає свою націю, стає відступником — як не формально, то фактично.

Безхребетність Українців, урожєнців міста (розуміється, більшого), твердне й міцне в українськім національнім дусі, коли такий син міста найдеться в окруженні, збліженім до села. Дуже часто урожєнці міста, головно інтелігенти, найшовшись в малих містечках (як лікарі, адвокати, інжініри) вскорі завершують свою національну суцільність, стрічаючись зі селянами, вони несподівано відкривають нові світи, нові горизонти, вони вдосконалюють і доповнюють те, чого їм недоставало.

Українське місто може відродити тільки українське село. А тому урбанізація *) частини нашого сільського населення є conditio sine qua non нашого дальшого розвитку. Тільки сільський елемент зі своєю психольоґією села, себто зі своїм привязанням до рідного грунту є в силі зєдинити село з містом, надати йому однородний характер, витворити психольоґію міста з українською закраскою.

Село майже не має писаної традиції, але воно має стихійну, устну традицію, яку воно вспіло розвинути і приноровити до сучасности. Місто може нераз похвалитися великими історичними діями, але вони сьогодня є тільки механічними споминами. Хто з нас не подивляв боротьбу львівського, луцького, рогатинського чи якого небудь иншого міщанства за своє „я“, за свою душу? Подекуди бачимо ще й останки, які свідчать про минулу славу, але де є континуатори тієї боротьби? Всіх їх проковтнуло ненаситне, безхребетне місто, всі вони втопилися в чужинному морі. Тільки село, що перейшло крізь горнило страждань, що перенесло на собі століття важкої соціяльної неволі, зберегло свою душу, стало нашим національним заборолом.

(Продовження буде).

*) Урбанізація, а не „організація“, як хибно зложено в другому фейлетоні. — Ред.